

УДК 658.15:657.3(045)

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА ШЛЯХОМ УПРАВЛІННЯ СТАНОМ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ РІВНОВАГИ

РОЖЕНКО О. В.,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри
підприємництва і торгівлі,
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського

У статті розкрито визначення сутності поняття «фінансова рівновага», обґрунтовано застосування моделі економічного зростання при визначенні стану фінансової рівноваги в динаміці. Здійснено прогнозування стану фінансової рівноваги підприємства шляхом оптимізації структури його балансу. Абсолютний стан фінансової рівноваги виникає у разі відповідного відношення показників моделі економічного зростання.

Ключові слова: рівновага, підприємство, розвиток, стан, сталість.

В статье раскрыто определение сущности понятия «финансовое равновесие», обосновано применение модели экономического роста при определении состояния финансового равновесия в динамике. Осуществлено прогнозирование состояния финансового равновесия предприятия путем оптимизации структуры его баланса. Абсолютное состояние финансового равновесия возникает в случае соответствующего отношения показателей модели экономического роста.

Ключевые слова: равновесие, предприятие, развитие, состояние, устойчивость.

The article reveals the definition of the essence of the concept of «financial equilibrium», the application of the model of economic growth in determining the state of financial equilibrium in dynamics is grounded. The forecasting of the state of the financial equilibrium of the enterprise by means of optimization of the structure of its balance is carried out. The absolute state of financial equilibrium arises in the case of an appropriate ratio of indicators of the model of economic growth.

Key words: equilibrium, enterprise, development, state, sustainability.

Постановка проблеми. Сучасне середовище здійснення підприємницької діяльності характеризується наявністю безлічі можливостей та загроз для неї. В таких умовах гостро постає проблема забезпечення стабільно успішного господарювання підприємства у часі, тобто стійкого становища, що можливо через досягнення і підтримку постійної фінансової рівноваги підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить глибину досліджень проблемних питань в сфері, а саме: Лемішко О. [1] розкрито зміст фінансової

рівноваги як фактору забезпечення фінансової стійкості підприємства; Терещенко О. О. розкрито фінансову рівновагу як рівняння між грошовими надходженнями підприємства та потреби в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань [2]; Хромушиною Л. А. проведено теоретичне узагальнення методичних підходів до оцінки умов забезпечення та стану фінансової рівноваги підприємств [3]; Гудзь Т. П. [4] досліджено аспекти методології формування фінансової рівноваги підприємства та багатьох інших. Не зменшуючи наукову та практичну значимість набутих розробок, є необхідність у подальших дослідженнях в цьому напрямку.

Метою статті є аналіз стану фінансової рівноваги підприємства з метою обґрунтування оптимальної структури його балансу. Завданнями дослідження стали: дослідження сутності категорії «фінансова рівновага», визначення фактичного та планових значень стану фінансової рівноваги підприємства, формування оптимальної структури балансу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рівновага в економіці, згідно [5] – ситуація, в якій всі чинники, що роблять вплив на економічну змінну, повністю врівноважують один одного таким чином, що змінна величина в результаті не змінюється. Тобто авторське розуміння поняття «рівновага» – збалансованість.

Фінансова рівновага – це характеристика стану фінансової діяльності підприємства, за якого потреба в збільшенні обсягу активів підприємства балансується можливостями підприємства щодо формування його фінансових ресурсів [6, с. 182]; передбачає, що грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань [7, с. 277]; рівень як власного капіталу і не фінансових активів, так і рівень позикового капіталу і фінансових активів [2, с. 11], збалансованість розвитку підприємства, тому її можна досягти завдяки оптимальному поєднанню рівнів дохідності та ризику [8, с. 14].

Отже, фінансова рівновага – це розвиток та досягнення такого стану фінансової діяльності підприємства, при якому розвиток та досягнення необхідного обсягу активів балансується з розвитком його фінансових ресурсів, власних джерел, зокрема.

Рівновага, як системна категорія, має широке коло класифікаційних ознак, одна з них – за станом, а саме: статична рівновага – існує як характеристика точки рівноваги та динамічна – характеризує систему в розвитку. Саме рівноважний, тобто збалансований, розвиток передбачає узгодженість внутрішніх та зовнішніх чинників господарювання, що забезпечує його відповідні темпи економічного зростання та зміцнення фінансової стійкості.

Для оцінки фінансової рівноваги в динаміці пропонується загальна модель економічного зростання [9], яка має наступний вигляд:

$$T_{вк} \triangleright T_{офа} \triangleright T_{фа} \triangleright T_{еа} \triangleright T_{нфа} \triangleright T_{мге} \triangleright T_{нк} , (1)$$

де: $T_{вк}$ – темп змін власного капіталу підприємства;

$T_{офа}$ – це темп змін оборотних фінансових активів підприємства;

$T_{фа}$ – це темп змін фінансових активів підприємства;

Т_{еа} – це темп змін економічних активів підприємства;
 Т_{нфа} – це темп змін нефінансових активів підприємства;
 Т_{мге} – це темп змін майна підприємства в негрошовій формі;
 Т_{пк} – це темп змін позикового капіталу.

Вихідні дані для побудови вказаної нерівності умовного підприємства наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані, що характеризують майно умовного підприємства*

Показник	Ум. позначення	2016 р.	2017 р.	Абсолютне відхилення, +/-	Темп змін, %	Відсоток змін, %
Економічні активи	ЕА	115568,5	217046	101477,50	187,81	87,81
Власний капітал	ВК	113697,15	211255	97557,85	185,81	85,81
Позиковий капітал	ПК	1871,35	5791	3919,65	309,46	209,46
Оборотні фінансові активи	ОФА	1850,60	5278,50	3427,90	285,23	185,23
Фінансові активи	ФА	1850,60	5278,50	3427,90	285,23	185,23
Майно в грошовому еквіваленті	МГЕ	113717,9	211767,5	98049,60	186,22	86,22
Нефінансові активи	НФА	113717,90	211767,50	98049,60	186,22	86,22

* - складено автором, згідно власних розрахунків

При виконання вказаної залежності темпів економічного зростання, забезпечується фінансова стійкість. Найбільшому темпу змін (темпу власного капіталу) присвоюється і найбільший ранг (1), а найменшому – темпу змін позикового капіталу, присвоюється найменший (7). За вихідними даними побудовано рисунок 1, на якому відображено проранжовані фактичні і нормативні значення темпів змін аналізованих показників.

Отримані результати демонструють, що перший і сьомий темпи (власний капітал та позиковий капітал) мають протилежні тенденції. Третій і шостий показники фінансові активи та майно в грошовому еквіваленті, відстають у своєму розвитку, дорівнюючи показникам – попередникам. Другий, четвертий і п'ятий темпи (оборотні фінансові активи, економічні активи, не фінансові активи) отримують випереджальний розвиток в порівнянні з їх нормативними значеннями.

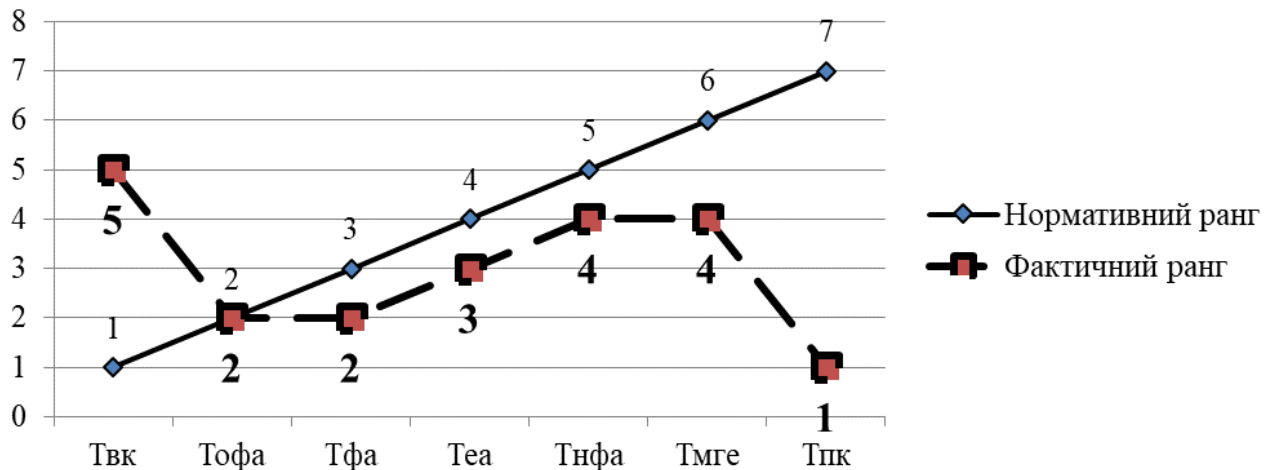

Рис. 1. Нормативні і фактичні ранги показників фінансової рівноваги
Складено автором, згідно власних розрахунків.

Отже, виявлені порушення встановлених пропорцій призводять до погіршення фінансово-економічного стану підприємства, зростання напруженості, нестачі обігових коштів. Досягнення нормативних пропорцій дозволить поліпшити фінансово-економічний стан, опинитись у зоні фінансової стійкості.

Для планування фінансової стійкості та зміцнення фінансової рівноваги, виходячи з сутності цих категорій, пропонується використовувати балансовий метод.

За цим методом для досягнення задовільного стану фінансової стійкості структура балансу повинна мати наступний вид (табл. 2).

Дані таблиці демонструють, що для досягнення на досліджуваному підприємстві задовільного стану фінансової стійкості, коли фактичні відношення темпів змін завданих показників приближені до еталонних, необхідні наступні структурні зміни складу активів і пасивів балансу.

Таблиця 2

Планова структура балансу умовного підприємства для досягнення задовільного стану фінансової рівноваги*

	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, +/-	Темп змін, %
Активи				
Необоротні активи	211429,5	314925	103495,50	1,49
Оборотні активи	5616,50	8237	2620,27	1,47
Запаси	338	372	33,80	1,10
Дебіторська заборгованість, грошові кошти	5278,50	7865	2586,47	1,49
Усього	217046	323162	106115,77	1,49
Пасиви				

Продовження табл. 2

Власні кошти	211255	319883	108627,50	1,51
Позикові кошти	5791	3279	-2512,00	0,57
Довострокові зобов'язання	0	500	500,00	
Поточні зобов'язання	5791	2779	-3012,00	0,48
Усього	217046	323162	106115,50	1,49
Екномічні активи	217046	323161,5	106115,50	1,4889
Власний капітал	211255,00	319882,50	108627,50	1,5142
Позиковий капітал	5791,00	3279,00	-2512,00	0,5662
Оборотні фінансові активи	5278,50	7864,97	2586,47	1,4900
Фінансові активи	5278,50	7864,97	2586,47	1,4900
Майно в грошовому еквіваленті	211767,50	315296,54	103529,04	1,4889
Нефінансові активи	211767,50	315296,80	103529,30	1,4889

* - складено автором, згідно власних розрахунків

Побудовано ланцюжок показників (рис. 2), в якому відображено проранжовані планові та нормативні значення відповідних показників. Рисунок 2 демонструє зміцнення фінансової рівноваги. Негативна тенденція не має місця за ж одним показником. Тенденції незмінності залишилися в побудованій моделі тричі.

Для досягнення абсолютного стану фінансової стійкості структура балансу повинна мати наступний вид (табл. 3).

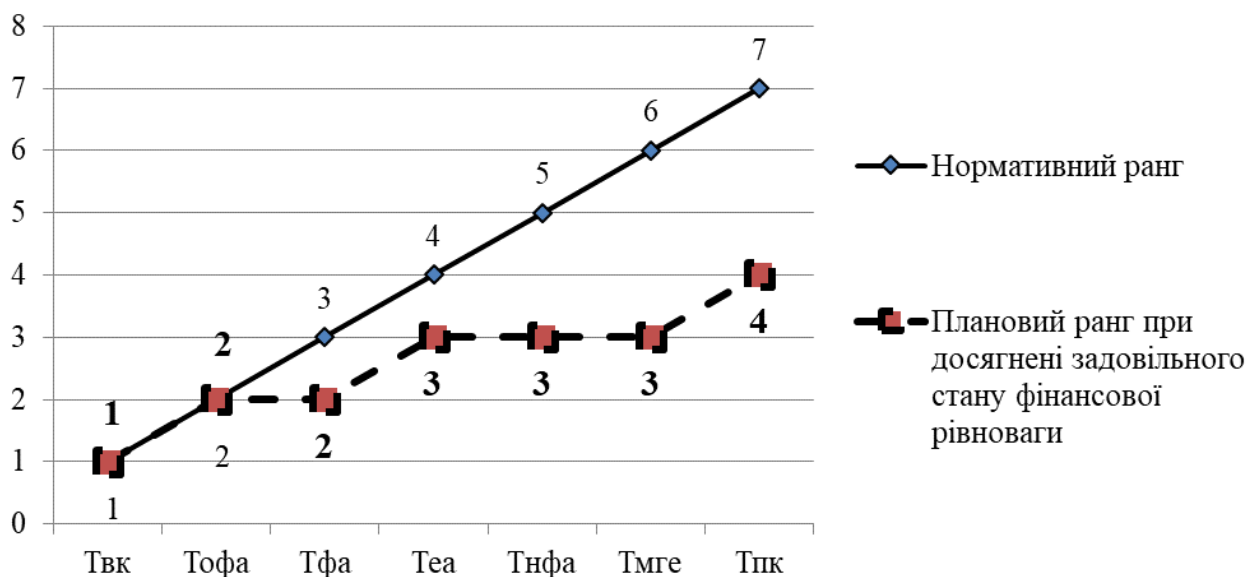

Рис. 2. Нормативні та планові ранги показників фінансової рівноваги, при досягненні її задовільного стану

Складено автором, згідно власних розрахунків.

Таблиця 3
Планова структура балансу умовного підприємства для досягнення абсолютного стану фінансової рівноваги*

	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення, +/-	Темп змін, %
Активи				
Необоротні активи	211429,5	308511	97081,50	1,46
Оборотні активи	5616,50	14709	9092,47	2,62
Запаси	338	6675	6337,00	19,75
Дебіторська заборгованість, грошові кошти	5278,50	8034	2755,47	1,52
Усього	217046	323220	106173,97	1,49
Пасиви				
Власні кошти	211255	323220	111965,15	1,53
Позикові кошти	5791	0	-5791,00	0,00
Довострокові зобов'язання	0		0,00	
Поточні зобов'язання	5791		-5791,00	0,00
Усього	217046	323220	106174,15	1,49
Екномічні активи	217046	323220,15	106174,15	1,4892
Власний капітал	211255,00	323220,15	111965,15	1,5300
Позиковий капітал	5791,00	0,00	-5791,00	0,0000
Оборотні фінансові активи	5278,50	8033,97	2755,47	1,5220
Фінансові активи	5278,50	8033,97	2755,47	1,5220
Майно в грошовому еквіваленті	211767,50	315186,19	103418,69	1,4884
Нефінансові активи	211767,50	315186,00	103418,50	1,4884

Дані таблиці 3 демонструють, що досягнення абсолютного стану фінансової рівноваги здійснюється з приближенням планових значень рангів показників моделі економічного зростання до нормативних, що демонструє рисунок 3.

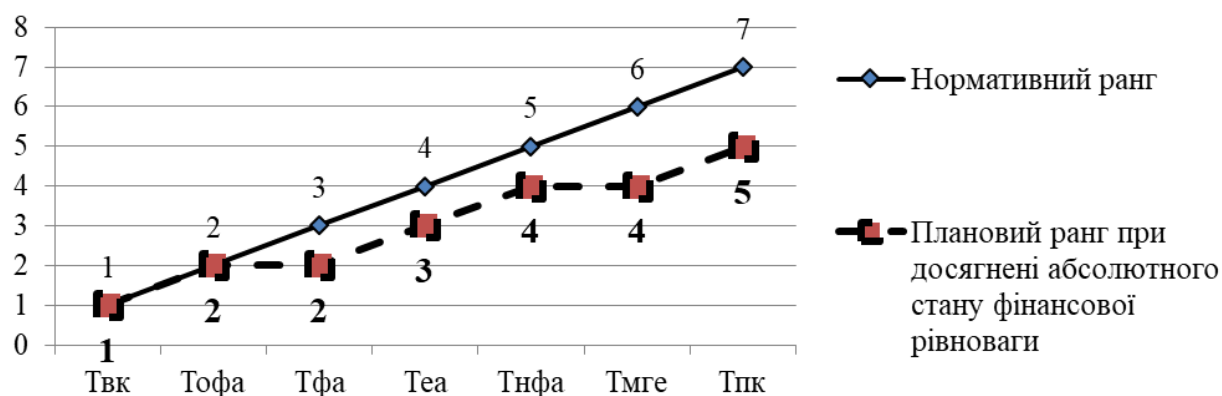

Рис. 3. Нормативні та планові ранги показників фінансової рівноваги, при досягненні її абсолютного стану

Складено автором, згідно власних розрахунків.

Рисунок 3 демонструє зміцнення фінансової рівноваги. Негативна тенденція не має місця за жодним показником. Тенденції незмінності залишилися в побудованій моделі двічі. Побудований графік планових значень має найбільш приближений вид до нормативного.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розширено сутність поняття «фінансова рівновага підприємства» через його системні характеристики, а саме статичний та динамічний стан. Модель економічного зростання підприємства, через відношення темпів змін її показників, виступає методологічним інструментарієм для визначення фактичного стану підприємства та оптимізації структури його балансу для поліпшення цього стану в майбутньому. Встановлено фактичні та планові відношення показників моделі економічного зростання підприємства для поліпшення стану його фінансової рівноваги. Запропоновано використання балансового методу при плануванні з метою оптимізації структури балансу підприємства. Отримані результати є підґрунтям для розробки стратегії й тактики подальшого ефективного господарювання підприємства.

Література:

1. Лемішко О. Теоретико-методичні засади визначення параметрів фінансової стабільності підприємства. Економіст. 2014. №6. С. 64–66.
2. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 554 с.
3. Хромушина Л. А. Оцінка умов забезпечення та стану фінансової рівноваги сільськогосподарського підприємства. Економіка і суспільство. 2017. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/118.pdf.
4. Гудзь Т. П. Формування фінансової рівноваги підприємства: методологічний аспект. Актуальні проблеми економіки. 2016. №7. С. 8–15.
5. Бизнес. Толковый словарь / Г. Бетс, Б. Брайндли, С. Уильямс и др.; общая редакция: д.э.н. Осадчая И.М. М.: «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир», 1998. 760 с.
6. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Невмержицька. К.: КНЕУ, 2009. 535 с.
7. Абрютіна М. С. Аналіз фінансово-економічної діяльності підприємства: учебн.-практ. посіб. Москва 2008. 200 с.
8. Папехин Р. С. Факторы финансовой устойчивости и безопасности предприятия: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук: 08.00.10. Волгоград, 2007. 21 с.
9. Грачев А. В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия. М.: ДИС, 2007. 358с.

The purpose of the article is to analyze the state of the financial equilibrium of the company with the aim of substantiating the optimal structure of its balance sheet. The objectives of the study were: the study of the essence of the category «financial equilibrium», the definition of actual and planned values of the state of the financial equilibrium of the enterprise, the formation of the optimal structure of the balance of

the enterprise.

The article reveals the definition of the essence of the concept of «financial equilibrium», the application of the model of economic growth in determining the state of financial equilibrium in dynamics is grounded. The forecasting of the state of the financial equilibrium of the enterprise by means of optimization of the structure of its balance is carried out. The absolute state of financial equilibrium arises in the case of an appropriate ratio of indicators of the model of economic growth.

To achieve the goal of the research, the system of general scientific and special methods is used as a theoretical and methodological basis, namely: the dialectical method of scientific knowledge – for studying the essence of the financial equilibrium of the enterprise in terms of ensuring its economic development; methods of causal analysis – to form the optimal structure of the company balance by achieving the necessary interdependence of indicators of the model of economic growth.

Priority ratios of indicators of the model of economic growth of the enterprise for improvement of the state of its financial equilibrium are established. The use of the balance method in planning with the purpose of optimizing the structure of its balance is proposed. The obtained results are the basis for developing the strategy and tactics of further effective management of the enterprise.